

УДК 636.92(477)

ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ КРОЛІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Рецензенти: канд. с.-г. наук Михальченко С.А.; канд. с.-г. наук Шабля В.П.

І.С.Вакуленко, Т.М.Очковська

Інститут тваринництва УААН

Проведено аналіз розвитку галузі кролівництва, наведені обсяги виробництва продукції у світовій та вітчизняній практиці в розрізі країн Азії та Європи, в тому числі в Україні і Росії, визначено, генетичний потенціал кролів за породним складом та його складовою частиною, економічно обґрунтовані практикуючі у вітчизняній практиці технології, в залежності від типорозмірів та напрямку виробництва продукції, визначені напрями створення кролівничих господарств у державі та обсяги виробництва продукції з урахуванням особливостей господарювання та власності кролівничих підприємств.

Ключові слова: кролі, генофонд, виробництво, галузь, технологія, продукція.

Кролівництво, як допоміжна галузь тваринництва, завжди вносила вагомий вклад у виробництво м'яса та хутрової сировини. Проведений багаторічний аналіз розвитку галузі стверджує притаманний їй спорадичний характер, що характеризується відповідними піднесеннями та спадами.

Найвищого рівня як у світі, так і зокрема в Україні, галузь досягла в 70-90 роки. За наведеними ФАО даними світове виробництво кролятини в 1991 році досягло 4,1 млн. тонн у живій масі. В Україні у цей період кролівництво, в одній із перших країн СНД, було переведено на промислову основу. У виробництві м'яса кролів були задіяні біля 1300 кролеферм різних типорозмірів, з яких 30 потужних із маточним поголів'ям від 2 до 5 тисяч голів на кожній.

Середньорічне виробництво дієтичного м'яса кролів сягало 130-140 тисяч тонн у живій масі, що становило 8-10 відсотків від валового виробництва в Україні та 5-6 кг на 1 мешканця. Цей показник перевершував аналогічний, досягнутий в європейських країнах з високорозвиненим кролівництвом – Франції, Італії, Португалії, Угорщині, на 25-30 відсотків.

Досягнення зазначених показників свідчить про високий рівень розвитку галузі, чому сприяли: державні постанови з відповідними ефективними методами стимулювання економічного, соціального та морального характеру; значний розвиток матеріально-технічної та наукової баз; наявність чисельного і високоякісного генофонду кролів, високий рівень ветеринарного та заготівельного обслуговування. Чисельність маточного поголів'я в усіх категоріях господарств становила 12 мільйонів голів, у тому числі у присадибних господарствах понад 10 мільйонів.

Із 1990 по 2000 роки чітко проявилася тенденція зниження обсягу виробництва продукції кролівництва у світовій практиці до 2,6 млн. тонн (на 40 %), з якого біля 50 відсотків виробляв Китай, 3,1 % - Франція, 1,8 % - Італія, 1,5 % - Іспанія, 1,6 % - Португалія, 0,6 % - Україна, 0,3 % - Росія.

Різкий спад розвитку кролівництва в Україні та Росії, перш за все, обумовлений кризовим станом агропромислового комплексу; проникненням в Україну занадто небезпечних вірусних захворювань (міксоматоз, геморагічне захворювання) та неспроможністю вітчизняної ветеринарної служби до своєчасного усунення цих захворювань; розвалом структури обслуговування присадибних господарств

через мережу добровільних товариств кролівників - любителів різних рангів і заготівельної системи, підпорядкованої „Укркоопспоживспільці”.

Згадані вище несприятливі чинники обумовили зниження в Україні середньорічного виробництва продукції кролівництва у 6-7 разів і на сьогодні виробництво м'яса кролів становить 25-30 тисяч тонн у живій масі.

Проте, за останні 10 років чітко визначилася тенденція до відродження галузі. Цьому сприяють визначні біологічні переваги кролів над іншими сільськогосподарськими тваринами. Це висока скоростиглість і плодючість, розширений асортимент доброякісної продукції (дієтичне м'ясо, недорогі шкурки, пух, відходи забою, високо цінне органічне добриво), невибагливість до умов утримання та догляду, використання широкого асортименту дешевих кормів. Кролів можна вирощувати на раціонах повністю без концентрованих кормів.

На даний період у розвитку галузі намічено декілька напрямів до створення товарних та племінних кролівничих підприємств:

- відновлення діяльності функціонуючих раніше кролеферм промислового напрямку (ВАТ Агрокомбінат „Каліта”, ТОВ „Родо” Київська область, „Рестайл Плюс” Південна птахофабрика, Кримська АР);

- створення на базі реконструйованих приміщень (птахофабрик, корівників, свинарників) нових товарних ферм, племсуб'єктів: ТОВ „Одес-Міакро, Одеська обл.; ТОВ Агрофірма „Центр племінного кролівництва”, „Український племінний кролівничий комплекс” Київська обл.; ВАТ Сільськогосподарське підприємство „Селекція племресурси” Луганська обл.; ТОВ „Ізюмські кролі” Харківська обл.;

- організація мережі фермерських господарств (Київська обл., Сумська обл., Харківська обл. та ін.);

- створення чисельної мережі присадибних господарств у різних областях.

У різних категоріях функціонуючих господарств знайшли застосування і різні технології виробництва кролепродукції. Так, на фермах товарного типу практикується технологія промислового виробництва продукції, що включає: утримання в закритих приміщеннях з повною механізацією й автоматизацією виробничих процесів (система годівлі й напування, мікроклімату, видалення гною, опалення, ветеринарних заходів). Застосовується лише сухий тип годівлі повнораціональними гранульованими комбікормами з використанням вітамінно-мінеральних добавок і преміксів, що сприяє потоковій (циклічній) технології виробництва продукції протягом року та максимальному використанню маточного поголів'я кролів (6-7 окролів протягом року).

У племінних та товарних господарствах, створених на базі звільнених приміщень від інших видів сільськогосподарських тварин, застосовуються технології промислового та комбінованого типу (утримання в клітках різної конструкції зі застосуванням часткової механізації, з опаленням або без нього і т.д.).

У власних фермерських та присадибних господарств розповсюджене кліткове утримання, із розміщенням їх під відкритим небом, у хлівах, шедах, інших пристосованих приміщеннях.

В останні 15-20 років у даній категорії господарств набула широкого поширення акселеративна технологія вирощування кролів під назвою „МІАКРО” (майстерня винахідника акселеративного кролівництва). В основу цієї технології закладена дорого-вартісна клітка особливої конструкції (складається близько із 500 деталей).

Проведений науковий та практичний аналіз застосовуваних технологій свідчить, що вони всі заслуговують право на існування залежно від категорій приміщень та господарств і мають свої позитивні та негативні позиції.

У переважній більшості присадибних господарств, де виробляється біля 90-95 % продукції, для вирощування кролів використовуються найдешевші клітки, виготовлені з різних відходів будівельного матеріалу. При цьому використовується широкий асортимент рослинних кормів, поживних відходів, дикоростучих трав, гілок дерев та ін.

Проведений аналіз показав, що у порівнянні з технологією акселеративного вирощування кролів (МІАКРО) традиційне кролівництво забезпечує однаковий річний вихід кроленят від самички (20-25). При цьому вартість затрат на вирощування приплоду у 2,25 раза нижча, а виручка від реалізації річного виробництва товарного м'яса на 75 % вища.

Технологія „МІАКРО” має деякі переваги над поширеною традиційною технологією у комфортності утримання та якості вирощеного племінного молодняку. Але, при цьому: вартість затраченого корму на вирощування приплоду до відлучення вища у 2,25 раза, вартість одного кліткомісця для основної самички у 50 разів, а вихід річної товарної продукції від 1 кролематки нижча на 76 %. Промислова технологія виробництва, яка, в основному, застосовується в зарубіжній практиці та імпортується зараз в приватні господарства України мало чим відрізняється від вітчизняної (за винятком штучного осіменіння) є найбільш прогресивною.

Посилена імпортизація французької технології, наприклад, у Черкаську, Закарпатську, Івано-Франківську та інші області спричинена припиненням виробництва необхідного вітчизняного обладнання (клітки, напувалки, механічне обладнання), виготовленням високоякісних комбікормів, наявністю високо класного генофонду кролів, особливо спеціалізованих порід.

Проте, аналіз як вітчизняної, так і зарубіжної промислової технології виробництва товарної і племінної продукції кролівництва стверджує її перспективність і переваги над іншими згаданими технологіями. Так, при промисловому вирощуванні реалізаційна ціна за тушку на 50 %, виручка за реалізоване племінне кролення на 86 %, річна виручка від самиці: за м'ясо на 50 %, а за племпродукцію на 87 % вищі ніж при традиційному (присадибному).

У порівнянні з технологією „МІАКРО” виручка за реалізацію племінного кроленяти на 15,5 %, за 3-місячне кролення в забійній масі на 22 %, за племпродукцію від 1 самиці за рік у 2 рази вищі при промисловій технології виробництва, ніж при „МІАКРО”, Отже, перспектива за промисловою технологією.

Прискореному відродженню галузі сприяє схвалена Кабінетом Міністрів України, розроблена Міністерством аграрної політики України за участю Інституту тваринництва УААН довгострокова „Програма розвитку й селекції кролівництва і звірівництва в Україні на 2005-1015 роки”, яка передбачає реалізацію державної політики регулювання розвитку кролівництва, концентрацію фінансових, матеріально-технічних і інших енергоресурсів, виробничого і науково-технічного потенціалу.

З цією ж метою науковими установами розроблено ряд нормативно-правових документів, інструкцій, державних стандартів, підручників, посібників, рекомендацій.

Із часів становлення України, як самостійної держави (1991), наукове забезпечення галузі, в основному, здійснюється Інститутом тваринництва УААН, який з 2003 року наказом Міністерства аграрної політики України затверджено „Науково-методичним селекційним центром зі звірівництва і кролівництва” і координує науково-практичну роботу, надає практичну й методичну допомогу господарствам та фермам у розвитку галузі.

На даний період у державі створено і функціонує біля 25 кролівничих господарств, в яких сконцентовано майже 50 тисяч маточного поголів'я, що дає можливість щорічно вирощувати біля 1 млн. племінного молодняку для укомплектування фермерських та присадибних господарств.

Із кожним роком створюються нові кролеферми різних форм господарювання та власності, що сприяє зростанню чисельності поголів'я. Так, за останні три роки чисельність поголів'я кролів у товарних та племінних господарствах зросла на 12 %. При цьому слід зазначити, що основний масив поголів'я кролів все ж таки сконцентований у фермерських та присадибних господарствах – біля 90-95 %. Тому і продукція кролівництва у такому ж обсязі виробляється у цих категоріях господарств.

У кролівничих господарствах України на сьогодні практикується розведення 12 порід кролів комбінованих і спеціалізованих напрямів, з них вітчизняні: білий і сірий велетень, радянська шиншила, сріблястий, метелик, біла пухова, ангорська пухова та зарубіжні – каліфорнійська, новозеландська, фландр, бельгійський обер, білий панон.

Срібляста
(шкурково- м'ясного типу)

За структурним складом найбільш поширена порода сріблястий – 37 %, білий велетень – 23 %. На частку є-

Орадянської шиншили припадає – 12 %, сірого

велетня – 9 %, каліфорнійської – 6 %, новозеландської – 10 %, фландра – 3 %.

Каліфорнійська
(м'ясного типу)

Важливим показником збільшення чисельності поголів'я є відтворювальна здатність. Визначено, що в цілому по племсуб'єктах України середньорічний вихід кроленят за рік становив 18,7 голови. По породі білий велетень – на рівні 20-27, сріблястий, каліфорнійська, новозеландська, радянська шиншила – 24 голів, сірий велетень – 17 голів, фландр – 13 голів.

Економічне обґрунтування показало, що з підвищенням інтенсивності використання маточного поголів'я кролів, обґрунтованого технологічними умовами, збільшується вихід продукції і одночасно знижуються трудові, енергетичні, кормові витрати, собівартість і збільшуються прибутки і рентабельність. Так, при виході кроленят на самицю 15-25-34 голів річне виробництво м'яса (у живій масі) становить 45-75-100 кг, собівартість цнт 656-571-555 грн., а рентабельність – відповідно -8,6 - +5,1 - +8,1 %.

Найбільш інтенсивне використання маточного поголів'я передбачає промислова технологія. Високий рівень концентрованих кормів у раціонах годівлі та інші витрати при даній технології окупаються інтенсивністю росту молодняку та репродуктивною здатністю самиць.

Проведений аналіз розвитку кролівництва в Україні показав, що державна спрямованість, економічна обґрунтованість з урахуванням специфічних регіональних чинників, а також комплексного вирішення технологічних умов сприяють відродженню генофонду кролів, підвищенню його племінних та продуктивних якостей.

Такий підхід забезпечить відродження галузі й середньорічне виробництво в Україні у 2010 році м'яса кролів 100-120 тисяч тонн у живій масі й заготівлю кролешкурок 20-25 млн. штук.

Висновок. Наявність в Україні кролівничих господарств із різними формами господарювання та власності дає можливість максимально врахувати регіональні особливості, характер кормової бази, наявний генофонд кролів і застосувати найбільш оптимальну технологію виробництва продукції. Комплексне використання відпрацьованих вітчизняних технологій у різнотипових господарствах забезпечить максимальне виробництво продукції кролівництва і виконання визначених державною програмою завдань.

Бібліографічний список

1. Вакуленко И.С. Кролиководство /И.С.Вакуленко.-Х: Прапор, 1998.-180 с. (11,25 усл. п. л.).
2. Реформування та розвиток підприємств агропромислового виробництва: [посіб. у питаннях і відповідях; за ред. П.Т.Саблука]-К. ІАЕ, 1999.- 532 с.
3. Помитко В.Н. Зоотехнические основы промышленного кролиководства /В.Н.Помитко. - Москва: Россельхозиздат.-1984.
4. Вакуленко И.С. Кролиководство в Украине /И.С.Вакуленко // Агропром Украины, 1990.-№ 4.-С. 43-45.
5. Мирось В.В. Довідник кролівника і звіророда /В.В.Мирось.-К.: Урожай, 1980.-С. 150.
6. Програма розвитку та селекції кролівництва і звірівництва в Україні на 2005-2015 роки /[В.О.Пабат, Д.М.Микитюк, О.М.Гріненко, І.С.Вакуленко].-К.: ТОВ „Атмосфера”, 2006.-32 с.

ПЕРСПЕКТИВЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ КРОЛИКОВОДСТВА В УКРАИНЕ

Вакуленко И.С., Очковская Т.Н., Институт животноводства УААН

Проведен анализ развития отрасли кролиководства, приведены объемы производства продукции в мировой и отечественной практике в разрезе стран Азии и Европы, в том числе в Украине и России, определен генетический потенциал кролей за породным составом и его составной частью, экономически обоснованы практикующие в отечественной практике технологии в зависимости от типоразмеров и направления производства продукции, определены направления создания кролиководческих хозяйств в государстве и объемы производства продукции с учетом особенностей ведения хозяйства и собственности кролиководческих предприятий.

Ключевые слова: кроли, генофонд, производство, отрасль, технология, продукция.

RABBIT HUSBANDRY DEVELOPMENT TRENDS AND PROSPECTS

Vakulenko I., Ochkovskaya T.; Institute of animal science, UAAS

This article highlights the experimental research results on rabbit husbandry development trend and prospects. Complete branch analysis was fulfilled. The test data are presented on global and indigenous product manufacture output. Comparative analysis was fulfilled on specific product manufacture volume in Asia and Europe including Ukraine and Russia. Genetic rabbit resources were defined according to breed formation. The economists validated the implemented indigenous technologies subject to product manufacture trends. Farm program was elaborated for rabbit husbandry. Product manufacture output was computed in compliance with management and ownership forms of the rabbit farms.

Key words: rabbits, genetic resources, manufacture, branch, technology, production.